

xxvi.

Adde, quod res vniuersi ita sunt inter se dispositæ, & connexæ, vt aliae alius omnino indigeant, vel ad suam conseruationem, vel ad suas actiones peragendas, omnes etiam ita intendunt totius vniuersi integritatem, & conseruationem, vt propria commoda interdum deserant propter illam tuendam; vt aqua ascendit ad replendum vacuû, & terra præter suam naturalem conditionem, altiore locum occupat, quàm aqua, vt est magis recepta sententia. Quod si (vt alii volunt) aqua simpliciter eminet, illud est mirabilis, quod semper continet tumentes fluctus suos, ne terræ pulchritudinem, omnesq; eius habitatores obruat. Quæ ergo ex illis partialibus causis erit sufficiens ad suum proprium effectum tuendum, ac conseruandum? Nulla sane. Sed oportet miseriorem vel animalium autorem rogare aquarum dominum, vt ipsas contineat, ne suos effectus destruant, & ad hunc modum vnaquæq; postulat auxilium alterius, vt suum effectum tuat, aut conseruari possit. Atque similia incommoda, & absurda excogitari facile possunt, quia reuera id quod ex multis imperfectis coalescit non potest non esse imperfectum. Igitur tam mirabilis structura, & diuersarum rerum mirabilis compositio, & ordo sine vno supremo architecto concipi non potest.

xxvii.

Quod si quis alteram partem dilemmatis supra positi eligat, & dicat, esse quidem plura prima principia rerum vniuersi, singula tamen per se sufficientia ad totum gubernandum, & virtute ac perfectione æqualia, &c. Contra hoc in primis est, quod sine fundamento dicitur, huiusmodi causas diuissis inter se vniuersi productionem per partes, nam ex quo effectu id colligitur? vel, si non colligitur, quis hoc reuelauit? Rursus rationes factæ absolute concludunt esse necessariam vnam adæquatam causam per se intendentem totum vniuersum, eiusq; commodis attendentem: & non sufficere causas parciales, siue tales sint ex impotentia, siue ex voluntate. Præterea, contra eum qui hoc fingeret, sufficiens ratio esse deberet, quod superflue, & sine rationabili motiui tot principia introduceret. Nam si vnaquæq; ex illis causis sufficienter ponitur ad producendum, & gubernandum totum vniuersum, prout nunc est, & secundum omnem perfectionem, quæ in eo desiderari potest, quid est cur plures huiusmodi primæ causæ esse singulæ? aut ex quo effectu talis multitudo inueniri, aut credi potest? Fortasse quis respondet, talem multitudinem non poni propter effectus, seu quia ad tale actum effectum sit necessaria, sed quia per se pertinet ad rerum perfectionem, vt res adeo perfectè multiplicentur. Sed contra, nam potius veritas, & singularitas illius naturæ pertinet maxime ad perfectionem eius, & aliorum. Quod ex professione bandum est infra tractando de veritate Dei, & attingetur etiam in posteriori puncto huius sectionis. Et nunc declaratur breuiter, proseguendo considerationem illius primi entis sub ratione causæ & secundum habitudinem ad hunc effectum adæquatam qui est totum vniuersum, in qua consideratur, & ratione nunc insistentis. Igitur si hoc vniuersum haberet plura prima principia, nullum illorum haberet perfectum dominium in totum vniuersum, & consequenter nullum eorum posset perfectè illud gubernare: nam si vnum eorum vellet aliquid eorum impere, vel annihilare, altero non

A lente non posset, quia ab illo solo posset sufficenter conseruari. Et similiter si vnum eorum vellet aut ventos, aut pluuias excitare, altero resistente non posset, quia essent vt minimum æqualis virtus: & sic de aliis. Igitur ad perfectionem talis causæ vt causa est, & sui effectus domina, & ad perfectè eundem effectus gubernationem spectat, vt tales causæ inter se æquales non multiplicentur. Hinc Arist. 1. 2. lib. vii. Metaph. rectè conclusit verbis paulò antea citatis. Hinc etiam est illud vulgatum Homeri lib. 2. Iliados.

Multos imperit a re malum est: Rex ex vnicus esto. Vnde rectè Laëtantius lib. 1. de falsa religione c. 3. primum improbat multitudinem principiorum, & gubernatorum vniuersi, qui inter se partiantur officia, quia necesse est eos imbecilles esse, [siquidem singuli sine auxilio reliquorum tantæ molis gubernaculum sustinere non possent.] Deinde probat non posse plures tales esse, quales nos [volumus vnum, quia singulorum potestas] (inquit) [progredi longius non valebit, occurrentibus sibi potestatis cæterorum: necesse est. n. vt suos quisq; limites aut transgredi nequeat, aut si transgressus fuerit, suis alterum finibus pellat.] & Hieron. epist. 4. ad Rusticum, variis exemplis tam naturalibus, quæ politicis ostendit non posse regnum duos capere, & patre impatiere esse cõortis.

solū posset quis excogitare, & dicere, hoc esse verum in his qui possunt habere repugnantes voluntates, hoc autē multo gubernatores aut proceratores habere illas omnino concordēs. Qui autē sic existimat, vt perfectum dominatum aut regimen vniuersi tueatur, cui non potius vnam tñ voluntatem intelligat a qua omnia pendeant, & gubernentur? Nam, vt rectè dixit D. Thom. 1. p. q. 103. art. 3. [Illud quod per se vnū est, potest esse causa vnitatis conuenientius quā multi vni, vnde multitudo melius gubernatur per vnū, quā per plures.] Deinde aut illæ voluntates essent contortidæ ex necessitate naturæ, aut ex libera consensione. Primum intelligi non potest nisi voluntates illæ carerent libertate, & semper ex necessitate naturæ operentur, quod de primo principio sentiri non potest, vt infra ostendam. Assumptum verò patet, quia si vtraque voluntas est libera, & neutra in alteram efficaciam habet, sed vtraque est absoluta, & independens, qua necessitate naturæ fieri potest, vt quod vna vult, velit altera? Nullo verò minus id esse potest certum, & infallibile per liberam consensionem: quia non est maior ratio cur vna alteri consentiat, quàm et conuertetur, nec, quia vna incipiat, & altera obsequatur: erit ergo veluti casu eadem mensuralis concordia, & eadem ratione posset facile interuenire discordia.

Occurrit tertis obiectioni, & agitur de causa efficiente intelligentiarum.

Quæ hætenus diximas, euidenter (vt existimo) procedunt de illo primo ente, quod est causa huius vniuersi visibilis, quod nos experimur, & ideo facile possumus ex illo philosophari, & dicentur, sed tunc occurrit tertia obiectioni, quia ex hoc effectu, & veritate vniuersi probare non possumus intelligentias, & res spirituales non habere esse a se, aut esse creatas ab

xxviii.

xxix.

xxvii.

xxviii.

xxviii.

Homerus.

Laëtantius.

xxviii.

xxviii.

xxxi.

ab